

PRAMENĚ

FARNOSTĚ MARTIN-SEVER

September 2018, ročník 18

VIERA A PSYCHICKÉ OCHORENIA

TĚMA

Keď niekto zistí, že má problémy so srdcom alebo cukrovku, spravidla ihneď vyhľadá lekára a začne sa liečiť. V povedomí ľudí tieto choroby sú považované za „normálne“. To však, žiaľ, neplatí o ochoreniach psychiky. Návšteva psychiatra je pre mnohých spoločensky obťažná a zahabujúca záležitosť. Psychiatrické ochorenia stále nesú na sebe akúsi „stigma“ - napriek poznatkom, ktoré potvrdzujú, že ide o choroby - v tomto prípade vznikajúce z nerovnováhy hormónov a mediátorov v mozgu.

Pre veriaceho človeka môže byť návšteva psychiatra zvlášť ťažká. Dosvedčujú to aj výsledky ankety na tému psychického zdravia u veriacich ľudí, ktorej sa v susednom Česku zúčastnilo 22 cielene vybraných kňazov. Tí potvrdzujú, že keď sa snažili ľudí, u ktorých evidovali psychické problémy, odoslať k odborníkovi, stretli sa najčastejšie s odmietavou reakciou: „Nie som predsa blázon!“, „Nepotrebujem psychiatra, ale duchovnú pomoc...“. Omnoho prijateľnejšie pre nich bolo uvažovať o návšteve psychológa ako psychiatra.

Prečo veriaci človek tak ťažko prijíma, že psychicky nie je v poriadku a že by mu návšteva psychiatra a ním predpísaná liečba mohla pomôcť?

Kňazi, ktorí sa zúčastnili spomínanej ankety, potvrdzujú, že mnohí veriaci ľudia trpia nešťastným predsudkom, že si za svoje psychické problémy môžu sami. Buď pre svoju duchovnú pasivitu alebo pre svoje morálne zlyhania alebo si myslia, že na vine je ich nedostačujúca viera. Aj psychofarmaká títo ľudia považujú nezriedka za nič, čo do rúk kresťana nepatrí, čo takmer popiera jeho vieru.

Pomoc psychiatrie či psychológie by však nemala byť považovaná za akúsi „ateistickú“ variantu riešenia psychických problémov. Túto pomoc môže rovnako potrebovať človek neveriaci ako človek veriaci. Navyše pomoc psychiatra či psychológa nemusí len pomôcť zmierniť nepríjemné príznaky psychického stavu, ale tiež pomôcť, aby bol chorý schopný otázky hlbín svojej osobnosti riešiť a vyriešiť.

Preto je dosť nešťastné, ak určitá časť veriacich považuje psychiatrickú pomoc – a to predovšetkým liečbu liekmi – za akúsi „zradu na svojej viere“. Pritom pretrvávajúce psychické problémy ich život z viery v skutočnosti obmedzujú, prípadne temer likvidujú. Pomoc psychológie a psychiatrie zvyšuje možnosť prežívať vieru tak, aby bola skutočnou pomocou k zvládnutiu problémov života.

V tomto čísle časopisu Prameň vám chceme predstaviť najčastejšie sa vyskytujúce psychické ochorenia, ich príznaky ako i odporúčania, ktoré ich priebeh môžu zlepšiť a tiež uviesť upozornenia, ktoré môžu chorému človeku ublížiť.

PSYCHÓZY

Typickým prejavom myslenia je blud, ktorý stojí v centre pozornosti chorého - pre okolie je zjavne nepravdivý, chorému však nie je možné vyvrátiť ho logickými argumentmi. Chorí mávajú halucinácie, ktoré málokedy bývajú príjemné (najčastejšie zrakové a sluchové), sú neschopní interpretovať realitu.

Syn býval kedysi veselý, spoločenský, kamarátsky. V posledných mesiacoch sa začína chovať čudne. Nechce takmer s nikým komuni-

kovať, zatvára sa v izbe, stráca kamarátov. Prestal používať mobilný telefón, doma museli odmontovať kameru z počítača. Pokiaľ je zapnutý počítač a telefón, musia všetci doma iba šeptať.

Keď vyjde von, počuje, ako sa ľudia o ňom rozprávajú. Odmieťa chodiť do školy, pretože spolužiaci, s ktorými si nerozumie, dávajú hneď to, čo povie alebo len si pomyslí, na facebook... Už sa o ňom hovorí aj v televízii. Je ťažké nemať nijaké súkromie..

Muž v zrelom veku, príkladný farník, začal prichádzať za kňazom. Zdôveril sa mu, že máva videnie budúcich udalostí. Bolo mu oznámené, že cez neho bude ich farnosť dostávať pokyny. Je si vedomý toho, že mu bolo zverené náročné poslanie, a preto požiadal kňaza o pravidelné duchovné vedenie.

Skupina psychóz je rôznorodá – v laickom povedomí je z tejto skupiny najznámejšou diagnózou schizofrénia. Pre rodinu a blízkych je dôležité, aby vedeli, ako sa majú v krízových

situáciách správať – čo chorému pomáha, a čo mu naopak škodí.

Nie je dobré presviedčať chorého, že nemá pravdu, vysmievať sa z neho, byť ironický, nakričať na neho. Môže to vnímať ako zneváženie a nepochopenie vlastnej osoby. Možno však zaujať postoj, že vy máte síce iný názor, ale veríte tomu, že chorý pociťuje to, čo vám hovorí. Tiež je vhodné v rozhovore chorému predkladať „normálne“ témy života, prípadne zdravé postoje viery, samozrejme veľmi triezvo a nekonfliktne.

Mnohí títo ľudia vedú úprimný duchovný život. Preto je neraz ťažké rozlíšiť, či v tom, ako vec interpretujú, je viac zo psychickej poruchy alebo ide u nich o duchovnú záležitosť. Obe skutočnosti však môžu u jednej osoby existovať súčasne!

Ľudí, ktorí trpia psychózami, je vhodné podporovať v liečbe. Ak sú v stave remisie (zmiernenie príznakov choroby, stabilizovaný stav), možno ich zapojiť do aktivít vo farnosti, ktoré zvládnu.

PORUCHY NÁLAD

Karol si uvedomil, že zrazu má životný elán, energiu, nápady ako nikdy predtým. Vždy mu robilo problém sa rozhodovať, v kontakte s ľuďmi bol ostýchavý, zvlášť s druhým pohlavím. Teraz nemá problém osloviť ľudí aj na ulici, nahlas sa smeje, rozpráva im vtipy, predvádza scénky. Nerozumie, prečo sa od neho odtahujú.

On si užíva život plnými dúškami. Vzal si veľkú pôžičku na nový projekt, i keď okolie ho od nej odrádzalo. On sa však už nechce nechať obmedzovať. Našiel si novú ženu, ktorá má pochopenie pre jeho rozlet. Zahŕňa ju darmi, nech má aj ona radosť. Nepotrebuje spať – je to strata času, on je čulý aj bez spánku...

Sú to typické príznaky pre manickú epizódu. V akútnom stave trvá niekoľko dní, časté je opakovanie. Preto je veľmi dôležité, aby chorý prijal, že sa jedná o chorobu a liečil sa. Rozpoznanie „varovných príznakov“, ktoré predchádzajú prepuknutiu manickej epizódy, pomáhajú chorému i blízkym urobiť konkrétne kroky k zvládnutiu fázy (návšteva psychiatra, navýšenie medikácie, pravidelný režim, zníženie stresu). Ak sa u toho istého človeka striedajú manické prejavy s príznakmi depresie, hovoríme o tzv. bipolárnej afektívnej poruche.

Depresia je opakom mánie. Hlavným príznakom depresie je smutná nálada, ktorá trvá aspoň dva týždne. Je popisovaná ako pesimistická, zúfalá, s pocitmi beznádeje a bezvýchodiskovosti. K príznakom patrí aj strata sebadôvery, výčitky, pocity viny, úvahy o samovražde, poruchy spánku, zmena chuti k jedlu.

Mladé dievča po úspešných prijímacích skúškach na vysokú školu zrazu začalo strácať záujem o veci, o ľudí. Všetko, čo predtým zvládala, bolo pre ňu neprekonateľným problémom. Postupne ostávala len ležať, ani sa neumyla. Jedlo, ktoré mala od rodičov pripravené, aby si ho len ohriala v mikrovlnke, našli rodičia po príchode z práce nedotknuté.

Situácia sa zmenila až po tom, ako praktický lekár po zhodnotení zdravotného stavu odporučil pobyt v nemocnici – najskôr bola hospitalizovaná na internom oddelení, neskôr bola

preložená na psychiatriu. Boli jej nasadené antidepresíva, po zlepšení stavu zahájila psychoterapiu. Školu odložila. Po roku sa jej podarilo do školy nastúpiť a momentálne úspešne študuje.

Depresia môže mať rôznu intenzitu. Patrí do rúk lekára. V laickej verejnosti, a žiaľ niekedy aj v pastoračnej starostlivosti, sa objavujú dobre mienené rady a snahy chorému pomôcť, ktoré však jeho situáciu zhoršujú.

Príbuzní potrebujú pomoc k tomu, aby chorobu blízkeho prijali a nepovažovali ho za simulanta, za leňocha alebo za niekoho, kto si svoju nemoc „privolať“ svojimi hriechmi. Človeku, ktorý trpí depresiou, nepomôžu rady ohľadne duchovného života, napr.: „Modli sa!“, „Musíš Bohu dôverovať!“, „Vzchop sa!“, „Choď a dobre sa vyspovedaj!“, ktoré u zdravých ľudí sú spravidla namieste. (skôr môžu prehĺbiť patologické pocity viny, ktoré k depresii často patria.) Mnohé úkony zbožnosti sú pre psychicky chorého človeka trvale alebo v určitej fáze ochorenia nemožné, čo zdravý človek neraz ťažko chápe.

To však neznamená, že psychické problémy znemožňujú chorému život z viery, že chorý nedokáže nič. Takýto postoj on môže právom považovať za netaktný a ponižujúci. To, čoho je schopný, má byť vyzdvihnuté a odlišené od toho, čoho schopný nie je, aby sa necítil úplne bezcenným.

Aj to najmenšie, čoho je chorý človek v oblasti viery schopný, má byť pochválené a hodnotené viac ako dostatočné. Treba chorého tiež uistiť – ak je to tak – že sa aj iní zaňho modlia, i keď on na to nedbá alebo reaguje tvrdením, že toho nie je hodný alebo že to nemá cenu.

Psychicky chorý človek (nielen človek v depresiách, aj s inými psychiatrickými diagnózami) potrebuje počuť uistenie, že Boh od neho nechce nič z toho, čo je pre neho ťažké až nemožné, prípadne čo zhoršuje jeho zdravotný stav. Mnohí chorí potrebujú opakované uistenie o tom, že nie je to ich vina, že sa nemôžu tolko (niekedy vôbec) modliť, že nemôžu navštevovať bohoslužby... Zároveň je namieste uistenie, že k svojej predchádzajúcej praxi sa budú môcť vrátiť, až im bude lepšie.

Človek enormne labilný, predovšetkým v akútnej fáze psychického ochorenia, nemá byť vystavený silným alebo silne podnecujúcim náboženským zážitkom a prejavom. Reaguje na to spravidla inak ako človek zdravý a jeho stav môže byť skôr poškodený ako zlepšený.

Čo sa týka sviatostného života, v zásade platí, že sviatosti majú byť slávené tam a vtedy, ak ich chorý prežíva ako chcené a pomáhajúce. Iba presvedčenie pastoračného pracovníka, že by chorému sviatosti pomohli, nestačí. Ich vnucovanie je neprípustné aj u zdravého, nieto u človeka chorého. Potrebné je tiež vnímať a posúdiť, či chorý určitú sviatosť nechápe len ako „zázračný superliek“, do ktorej vloží neadekvátne nádeje (okamžitá úľava, úplné vyliečenie) – čo mu však, samozrejme, môže prívodiť následné ťažké sklamanie.

Pri závažnejšej depresii väčšinou nie je schopný chorý vôbec absolvovať sviatosť zmierenia. Alebo nie je schopný prežiť ju ako pomoc vo svojom živote. Neraz ju prežije tak, že si z nej odnesie skôr prehĺbenie pocitu vlastnej nedostatočnosti a viny ako uzdravujúce oslobodenie. Za takýchto okolností je vhodné chorému odporučiť, aby v akútnej fáze ochorenia sviatosť zmierenia vynechal.

Eucharistiu chorý prijímať môže, ak sám chce. Ale často sa toho necíti hodný (patrí to k príznakom ochorenia), a preto k tomu nemá byť nútený.

Sviatosť pomazania chorých je niektorými teológmi a biskupmi psychicky chorým odo

pieraná (nie je považovaná za dostatočný dôvod pre udelenie sviatosti), inými zasa odporúčaná, keďže závažná psychiatrická diagnóza je často spojená s ohrozením života (samovražedné tendencie) a neraz predstavuje väčšie oslabenie síl ako je napríklad oslabenie starobou, ktorá je uznaným dôvodom pre prijatie sviatosti. (autori publikácie, z ktorej je tento text pripravený, sa prikláňajú k tomuto druhému názoru)

Netreba však v žiadnom prípade ignorovať, že chorý potrebuje kvalitnú lekársku starostlivosť, ktorú ani tá najlepšia pastoračná starostlivosť nenahradí!

Výsledky prieskumu medzi kňazmi naznačujú, že najväčšiu dôveru majú chorí ku psychiatrovi, ktorý je veriacim človekom, navyše – ak ho sám kňaz pozná a osobne im ho odporučí. Veriacej osobe však môže dobre pomôcť aj neveriaci psychológ či psychiater, ak je dobrým odborníkom rešpektujúcim oblasť viery. Naopak, chorému môže nepomôcť či uškodiť veriaci psychológ či psychiater, ak je odborníkom zlým. Takýto môže škodiť o to viac, čím viac je ako kvalifikácia vnímaná namiesto jeho odborných kvalít jeho viera.

Podporiť svoju vieru veľmi potrebuje aj okolie chorého! Môže totiž prepadať pocitu márnosti nad tým, že toľko sa modlí, a zlepšenie neprichádza, že Boh vôbec niečo také, ako je duševná choroba, na ich blízkeho dopustil!

ÚZKOSTNÉ (NEUROTICKÉ) PORUCHY

Patria medzi najčastejšie duševné ochorenia. Niektoré sa prejavujú náhle, nepredvídateľne ako masívna úzkosť alebo panika (dĺžka trvania 5-20 minút) so sprievodnými znakmi ako sú búšenie srdca, tlak na hrudi, dýchavičnosť, závrate, tras, strach zo zošalenia.

Inokedy je úzkosť chronická. Ľudia ňou trpiaci žijú v neustálom očakávaní zlých vecí, aj bežné situácie, ktoré iní zvládajú bez problémov, im robia starosti. Boja sa, či si nájdu životného partnera, ako zvládnu nástup do práce, či budú vedieť vychovať deti.

Inou kategóriou úzkostných porúch je obsedantno-kompulzívna porucha, kedy chorý trpí nutkavými opakujúcimi sa vtieravými myšlienkami alebo impulzmi (chlapec, ktorý vie, že dvere bytu sú zavreté, máva opakovane v noci nutkanie skontrolovať, či je to naozaj tak). Ľudia trpiaci touto poruchou sú si vedomí, že ich myšlienky sú nezmyselné (na rozdiel od ľudí trpiacich schizofréniou), snažia sa nutkaniu brániť a odolávať, ale zvyčajne mu podľahnú, pretože inak sa nevedia nepríjemných pocitov zbaviť. Do tejto skupiny chorôb patrí aj patologická potreba absolvovať určitý reťazec modlitieb či iných zbožných úkonov.

V pastoračnej praxi sa táto diagnóza prejavuje špecifickým spôsobom: *Mladý muž si pri sviatosti zmierenia nikdy nie je istý, či dostatočne vyznal svoje hriechy. Spovedník ho uistuje, že sa nejedná o ťažké hriechy, a dokonca mnohé z tých, čo vyznáva, ani hriechmi nie sú. On však má potrebu opakovane ku spovedi prichádzať – najradšej by to urobil znova ešte v ten deň, pretože to „asi zle vysvetlil a spovedník to asi zle pochopil.“*

Títo ľudia, napriek snahe viesť dobrý duchovný život, často pochybujú o tom, či sú hodní prijímať eucharistiu. Úľavou a pomocou pre nich môže byť, ak sa dokážu oprieť o autoritu spovedníka a „uveriť mu“, že nijaké opakovanie údajne zabudnutých hriechov nie je potrebné a k svätému prijímaniu s čistým svedomím môžu ísť.

Na spoveď však budú potrebovať viac času ako zdravý kajúcnik, trpezlivosť zo strany kňaza i okolia, pretože oni sa naozaj „rýchlejšie“ vyspovedať nedokážu.

Peter má nadpriemerné IQ, ale už v škole, napriek tomu, že bol na vyučovanie excelentne pripravený, mal problém pred triedou odpovedať. Keď bol vyvolaný, začal sa potiť, celý sčervenal, zakoktával sa, nebol schopný povedať to, čo sa naučil. Niečo podobné zažil aj neskôr na biblických stretnutiach. Doma rád študoval Božie slovo, ale keď mal možnosť s tým, čo ho oslovilo, podeliť sa v skupinke, nikdy na to nenašiel odvahu. Vlastne pár krát zo začiatku áno. Ale opakovalo sa presne to isté ako na škole. Je zo seba sklamaný a so skrytou závišťou hľadá na tých, ktorí sú na stretnutiach spontánni.

Sú to príznaky sociálnej fóbie. Títo ľudia potrebujú vo zvýšenej miere zažiť podporu a prijatie. Primerané zapojenie do diania vo farnosti spojené s pochvalou im pomáha prekonávať ich handicap a budovať zdravé sebavedomie.

U ľudí, ktorí trpia sociálnou fóbiou, rozhodne nepomôže násilné včleňovanie do spoločenstva, vyzývanie prehovoriť, zapojiť sa do aktivít. Je ale tiež známe, že niektorí ľudia s touto fóbiou sa cítili dobre a boli schopní komunikovať v spoločenstve, kde boli prijatí.

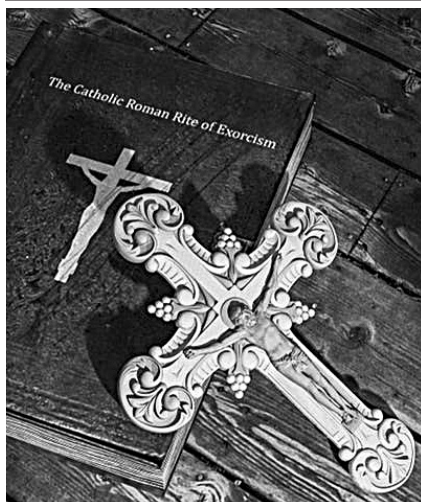
Agorafóbia a klaustrofóbia sťažujú alebo znemožňujú človeku, ktorý nimi trpí, účasť na bohoslužbách či sviatostnom živote (preplnený kostol, púť na veľkom priestranstve v prípade agorafóbie alebo naopak malá kaplnka, spovednica v prípade klaustrofóbie). Ľudí, ktorí nie sú schopní pre svoje ochorenie sa liturgie zúčastniť, nemožno odsúdiť, keďže premáhanie ich stavov silou vôle ich problém v nich nerieši, skôr strach utužuje. Je vhodné nájsť a odporučiť primeraný spôsob zbožnosti, ktorý by bol pre chorého únosný.

Napríklad pán G., úprimne veriaci človek trpiaci silnou agorafóbiou, nemohol dlhé roky chodiť do kostola. Po niekoľkých návštevách kňaza, ktoré vyvrcholili sviatostou zmierenia a akceptovaním jeho stavu, bol v nedeľu roky navštevovaný akolytom, ktorý sa s ním modlil, nosil mu sväté prijímanie. Tento spôsob zbožnosti praktizoval pán G. až do svojej smrti.

Je zrejmé, že aj čo sa týka sviatostí, je človek s fóbiami spravidla schopný ich prijímať, pokiaľ sa neudeľujú na mieste, ktoré provokuje fóbiu. Riešením je jedine individuálny prístup, ktorý rešpektuje stav dotyčného.

SLOVO NA ZÁVER

Aj psychiater je alebo môže byť prostriedkom reálnej Božej pomoci človeku. Existuje množstvo veriacich, ktorí sa odhodlali navštíviť psychiatra a začali sa liečiť. Majú sa lepšie, liečba skvalitnila ich život. Čím dlhšie tento krok však človek odkladá, tým ťažšie sa dá potom pomôcť. Aj pri duševných chorobách platí to isté ako pri telesných – je lepšie, ak sú podchytené a liečené čo najskôr.

Človek, ktorý trpí vážnym psychickým ochorením (prípadne jeho okolie) vníma chorobu ako koncentrované zlo, a preto neraz žiada exorcizmus. Katolícka cirkev sa dnes stavia k otázke exorcizmu zodpovedne, až rezervovane. Smie ho prevádzať kňaz iba s výslovným povolením biskupa. Prejavy človeka, ktoré niekto neskúsený vyhodnotí ako následky pôsobenia diabla a ktoré ho vedú k presvedčeniu, že tu exorcizmus môže pomôcť, však môžu mať pôvod aj v hysterických sklonoch osobnosti. Preto sa predtým spravidla žiada, aby psychiatrické vyšetrenie vylúčilo, že ide výlučne o psychickú chorobu (môže sa však jednať o kombináciu choroby a pôsobenia Zlého súčasne).

Neplatí to všeobecne, ale neraz sa stáva, že žiadosť o exorcizmus je niekedy spojená s túžbou po rýchлом riešení dlhodobých problémov. Exorcizmus je v tomto prípade považovaný za akýsi „superliek“, po aplikácii ktorého všetky problémy navždy skončia. Zatiaľ čo v katolíckej cirkvi je postoj k exorcizmu spravidla rezervovaný a niekde až odmietavý, v niektorých radikálnych kresťanských nekatolíckych skupinách sa exorcizmus praktizuje bežne, ľahkomyselne, až škodlivo.

Aj zo skúseností seriózných exorcistov vyplýva, že ani tam, kde ide naozaj o intervenciu Zlého, nemôže byť exorcizmus chápaný ako jediná forma pomoci, ktorá všetko vyrieši. Spravidla ide o spoluprácu viacerých odborníkov s chorým (kňaza, psychológa, psychiatra), ktorí sa snažia objaviť korene, z ktorých trápenie chorého vyrastá i hľadať oblasť, v ktorej chorý zvlášť potrebuje pomôcť. (môže to byť oblasť odpustenia, uzdravenia zranení z minulosti, „rekonštrukcia“ obrazu Boha do „zdravej“ podoby, urovanenie medziludských vzťahov). Z uvedeného vyplýva, že v každom prípade nepôjde o jednorazovú a jednoduchú, ale o dlhodobú a namáhavú pomoc vyznačujúcu sa spoločnou cestou poznania a rastu viery.

(zdroj: Aleš Opatrný a kol.: Pastorační péče o psychicky nemocné, volně spracované)

Kristus milujúci človeka v diele Ladislava Záborského

Zem Egyptanov bola bohatá, dobre sa tam žilo. A kdekoľvek sa izraelský národ dostal, tam zbohatol. V tejto schopnosti židovského národa vždy bude zakorenený antisemitizmus. No Izrael mal popri tejto vlastnosti vždy aj hlboký zmysel pre vyššie hodnoty. Nielen pracoval, ale aj sa modlil. Vedel, že z faraónovej ruky berie každodenný chlieb a právo na bývanie, ale uvedomoval si, že požehnanie padá v skutočnosti z Božej ruky.

Okrem toho starý Jakub jasne videl, že v Egypte nie je jeho ľud doma. Budúcnosť jeho národa nie je Egypt, ale Kanaán. Hoci Jakub žije v egyptskom Gošene, svoj zrak má stále upretý na zaslúbený Kanaán.

Smrti žiadneho z patriarchov nevenuje Biblia toľko pozornosti ako Jakubovi. Smrti Abraháma venuje jednu vetu a aj o Mojžišovej smrti hovorí iba krátko. O Jakubovi vieme, že posledné dni svojho života strávil na posteli. Bol slabý a dobre nevidel, ale smrti sa nebál. Prežil rušný život prepĺnený mnohými zápasi. Vedel, že svojou povahou robil Bohu mnohé starosti, ale vo všetkom, čo prežíval, sa vytvárala jeho vnútorná krása a prorocká postava. Ako uvidíme, tento stavec je na konci svojho života samé proctvo, samá modlitba a samé požehnanie.

Jakub mal na sklonku života ešte jednu žiadosť. Dal si k sebe zavolať Jozefa, ktorého prosí: **„Nepochovaj ma, prosím, v Egypte!“** (47,29) Vidíme ho prosiť. Ako otec – *pater familiaris*, by mohol rozkázať, ale vie, že na smrteľnej posteli sa už nerozkazuje, ale prosí.

Jozef by rád ostal pri svojom zoslabnutom otcovi, ale povinnosti ho volajú, veď mal zodpovednosť za celý Egypt. A Jakub sa proti tomu nebúri. Vie, že keď mu bude horšie, syn opäť príde. Takto sa správajú duchovne zrelí ľudia – nikdy nemajú veľké nároky. Od starého Jakuba sa musíme naučiť, že svet sa netočí iba okolo nás.

Po krátkom čase prišla Jozefovi správa: **„Tvoj otec je chorý.“** (48,1) Jozef si hneď uvedomí, že sú veci, ktoré sa nesmú odkladať. K otcovi neprichádza sám, berie so sebou dvoch svojich synov. Zvesť Jakubovi: **„Hľa, tvoj syn Jozef prichádza k tebe“** (48,2) vykonala div. Bezvládnny zomierajúci stavec sa posadil na posteli. Nikto ho nemusel dvíhať. Cítil, že tento posledný okamih jeho života je tak vážny, že sa nedá pri ňom ležať.

Obrátil sa na Jozefových synov a hovorí: **„Efraim a Manasses...“** (48,5) Jozefa to prekvapilo. Zákon prvorodených bol Božím zákonom: *„Všetko, čo otvára život, je moje!“* – tak znel Boží výrok a Jozef vníma, že poradie vyslovené otcom je pomýlené - prvorodený je predsa Manasses, a nie Efraim. A preto pojme prvorodeného pred pravú otcovu ruku a toho druhého pred ľavú. Jakub sa však poddáva moci prorockého zjavenia. Hoci jeho oči už nevidia, pohľad jeho viery je ostrý. Prekrižuje svoje ruky – pravú na Efraima a ľavú na Manassesu.

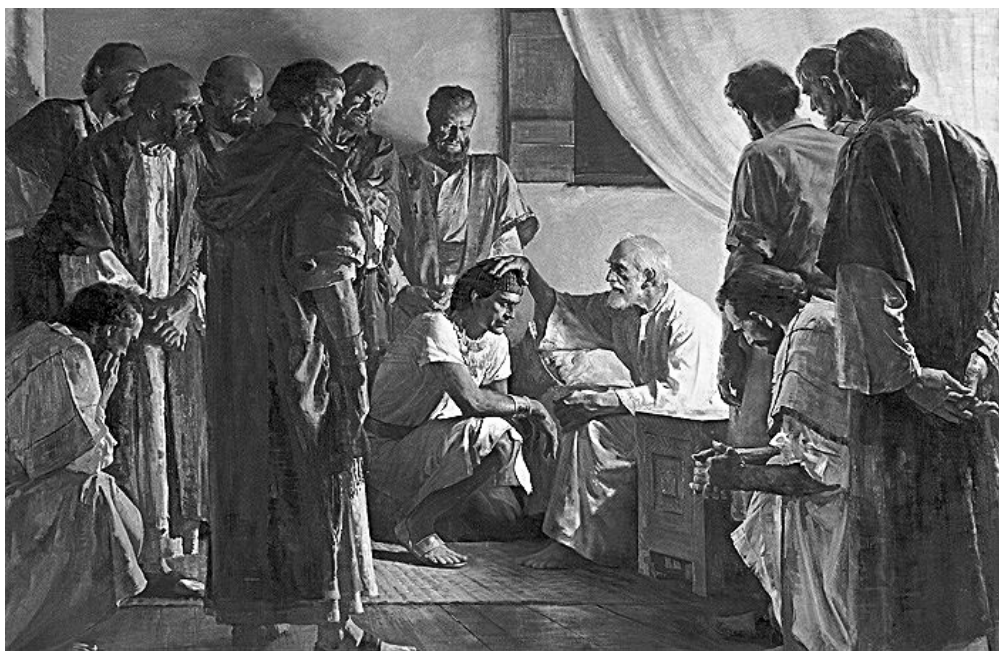
Spomína si, ako sám kedysi ľstou využil slepotu svojho otca Izáka a tak získal požehnanie prvorodeného. Pán Boh ho preto previedol cez mnohé skúšky a musel absolvovať veľmi ťažkú školu života. Práve preto on dnes žehná nie toho, ktorého by chcel, ale toho, ktorého mu určil Pán. Prekrižené Jakubove ruky sú prejavom poslušnosti, ale aj tajuplného Božieho konania, ktoré kladie bokom naše poriadky, tradície, literu Zákona. Na hranici života a smrti dostal Jakub taký ostrozrak pre budúcnosť, že sa nedá pomýliť a odchýliť.

Do aktu požehnanja svojich synov Jakub zaraďuje aj spomienku na Ráchel, Jozefovu matku. Jakub ju nemôže nespomenúť. Bol presvedčený o tom, že ona bude tou Bohom vyvolanou. Ale Boh ho prekvapil a jej sestru, nemilovanú Liu si vyvolil za pramatku Mesiáša. Prečo sa tak stalo, ostáva pre nás svätým tajomstvom.

Stojíme pred problémom Božieho predurčenia. Nevieme, prečo bol požehnaným mladší Efraim. Boh niekedy robí rôzne „prechmaty“. Nekoná podľa nášho rozumu, ale odloží naše poriadky a zvyky a z posledných robí prvých a opačne.

My často stonáme a plačeme pre prekřížené Božie ruky. Protestujeme a búrime sa proti nim. Nemáme záznam, že by sa prvorodený Manasses nejako previnil, a preto prišiel o právo prvorodeného. „Manassesovia“ by však nikdy nemali krivým okom hľadieť na „Efraimov“, pretože požehnanie pre „Efraimov“ znamená pre nich aj viac zodpovednosti.

Jozefovi sa prekřížené Jakubove ruky nijako nepáčili. Začal v ňom prebiehať vnútorný boj. Myslí si: „Otec je už slepý a starý...“ Jakubove staré ruky však nepopustili a jeho požehnanie padlo tam, kde malo padnúť. Hoci bol Jozef tiež prorockým duchom mimoriadne presiaknutý človek, treba povedať, že predsa nevidel všetko jasne. Nemôžeme mu to vyčítať – chcel konať podľa Zákona a chcel, aby jeho zachovávanie prešlo aj do krvi jeho synov. Aj v jeho konaní je ukrytá vzácna hodnota. Bez „Jozefov“ by ľudská spoločnosť i cirkev boli chudobné.

Ako sledujeme ďalej – aj keď Jakub následne požehnáva svojich vlastných synov, neposlúcha hlas srdca, ale poddáva sa sile prorockého zjavenia. Keby sám mohol rozhodnúť, nie Júda, ale Jozef by sa stal prvorodeným. Nie Lévi, ale Jozef by sa stal otcom kňazského povolania. Tak, ako to chcel Boh, by to Jakub sám od seba nikdy neurobil, a ani my nie. No on vie, že takto sa to rozhodlo v kabinete Božom. „**Nebude žezlo odňaté od Júdu...**“ – tak hovorí Písmo.

Nie všetci členovia rodiny majú v Jakubovom požehnaní rovnakú dôležitosť a nie všetci zohrajú v budúcnosti pozitívnu úlohu. V kmeňových spoločenstvách Jakubových synov - tak ako aj v našich rodinách - sú prítomné výnimočnosť, ale i priemernosť, sila i slabosť, dobro i zlo. Napriek mnohým rozdielom a slabostiam však všetci členovia rodiny nejakým jedinečným spôsobom do rodiny prispievajú a tvoria celok.

Jozef je v tomto príbehu reprezentantom sveta „literý“ a Jakub sveta „Ducha“. Jakub až

do konca svojho života statočne zápasí o poznanie Božích ciest. Zápas medzi svetom litery a svetom Ducha vždy existoval a nikdy nebude ľahký. Spomeňme si na zápas Pavla s bratmi z obriezky. Obriezka ako sporná otázka sa vytratila, ale dodnes sa kresťania rôznych cirkví nevedia zhodnúť v otázke Kristovho tela a krvi alebo v otázke krstu. Prikloniť sa k litere je niekedy pohodlnejšie ako úprimne zápasíť o prijatie nového zjavenia.

(zdroje: *Komentár k Starému Zákonu: Genezis, Jozef Ondrej Markuš, Život patriarchu Jozefa*)

Múdrost v mladosti je cnosť, v starobe by to mala byť takmer povinnosť.

(Ján Chryzostom Korec)

Neviem, prečo si myslíte, že „žulová“ viera je lepšia ako „malá“ viera popretkávaná množstvom otázok? Stačí, ak je opravdivá, lebo vo svojej „malosti“ ešte viac potrebuje Boha. Som naplnený nádejou, keď vidím, ako v Božom ľude vyrastajú otázniky – keď niekoho neuspokojí odpoveď, ktorá už zaznela, odpoveď z príručiek. Som rád, že ľudia chcú ísť do hĺbky, s vierou sa stotožniť.

(Ermes Ronchi)

Nech sú už vaše vedomosti akékoľvek veľké, široké a hlboké, jediné poznanie, ktoré zaváži a je hodné času a námahy viac než všetko ostatné, jediné poznanie, ktoré vám bude nad všetko ostatné osožiť a bude pre vás trvalou hodnotou – je poznanie Boha. Ľudia rozčleňujú svoj život podľa rozličných udalostí – podľa zamestnania, podľa chorôb a uzdravení, podľa zmien pobytu či v sociálnych náhľadoch. Ale skutočnými medzníkmi v živote človeka sú dni a hodiny, keď spoznal niečo nové a presvedčivé o Bohu.

Pritom nie je podstatné, či sa to udeje vo sne, v noci, za modlitby alebo či je to záver dlhého premýšľania pred Bohom. Nech to príde akokoľvek, je to Božie zjavenie, z ktorého vyrastie nový život.

(Frederick William Faber)

ZASTAVENIE S PÁTRM RICHARDOM ČEMUSOM

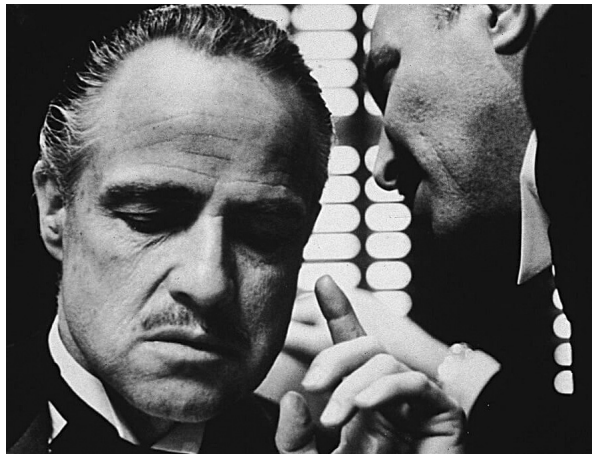

„Aký je ten film príťažlivý!“ povedal istý muž po tom, ako videl americký film *Krstný otec*, ktorý roku 1972 natočil režisér Francis Ford Coppola. „Keď človek vyjde z kina, povie si uznanelivo *„In fondo erano dei grandi uomini!“* – *„vlastne to boli veľkí mužovia!“* A pritom to boli praobyčajní zločinci!“

Krstný otec je film plný krutého násillia. A predsa miliónom ľudí učaroval ako epopeja o živote, láske, nenávisti, umieraní. Tieto témy sú vo filme spracované s technickou dokonalosťou, ktorá umocňuje konečný efekt – divák je tak fascinovaný, že zabudne, že vo filme ide o zlo. O veľmi veľké zlo.

Ale naozaj si nevieme z tohto filmu nič vziať pre život?

Skúsme sa pozrieť na dve takpovediac nesmrteľné scény. *Scéna prvá.* Člen klanu Corleone, Sonny, veľmi miloval svoju sestru. Tá bola vydatá za člena konkurenčného klanu Tartaglia. Jej muž sa voči nej správal násilnícky. Raz ju zvlášť kruto zbil. Ona sa v telefóne pošťazovala svojmu bratovi. Sonny, muž prudkej povahy, skočil do auta neozbrojený a sám ako zmyslov zbavený vyrazil sestre na pomoc. Márne boli pokusy jeho spoločníkov zatarasiť mu cestu. Šliapol na plyn a zmizol im z očí. Došiel však len na diaľnicu. Tam ho už čakala smrť v ohni samopalov. Sám sa dostal do pasce.

Scéna druhá. Sonnyho brat, Michael, ktorého hrá Al Pacino, ide navštíviť svojho umierajúceho otca, šéfa klanu, ktorého vo filme stvárnil Marlon Brando. Vtom vidí z okna, ako dolu na ulici zastavujú autá. Z nich vystupujú muži v klobúkoch a dlhých kabátoch so samopalmi v rukách a obkľučujú budovu nemocnice. Michael sa zdá byť stratený, pretože ani on, podobne ako vtedy Sonny, nemá zbraň a je sám. Napriek tomu nestráca pokoj. Postaví sa rozkročmo do vchodu nemocnice s gestom muža odhodlaného strieľať. Takú šialenú odvahu

mohol mať iba ten, kto si bol istý pohotovou paľbou ďalších za sebou schovaných ozbrojených mužov. Tí však existovali iba v strachom rozniezenej fantázii útočníkov. Preto naskákali do áut a opustili scénu.

Môžu nám byť zločinci z filmu v niečom príkladom? Istotne vo svojom nasadení. Tak, ako oni bojujú o život a o dosiahnutie svojich cieľov, máme i my s nasadením svojich síl usilovať o život v Duchu a dosiahnutie Božieho kráľovstva.

A ešte niečo si od nich smieme vziať pre náš život. Konkrétne pre oblasť duchovného boja. Sonny zomrel, pretože konal impulzívne, bez schopnosti rozpoznať zradu a lesť. Nepočúval radu priateľov, naopak, nechal sa viesť neskroteným pudom, ktorý ho nakoniec vohnal do pazúrov smrti. Vieme, že takto obrazne z našich duchovných bojov vychádzame aj my, keď nerozlíšime dobro od zla a necháme sa unášať pudom a vášňou.

Inak nám film líči Michaela. Je úplne sústredený, schopný neustále, intenzívne a trpezlivo hodnotiť situáciu. Jeho konanie vychádza z neustáleho rozlišovania „správneho“ od „nesprávneho“. Jeho gestá sú tak premyslené, esenciálne a efektívne, že človeku prichádza na um prirovnávanie, ktorým súčasníci charakterizovali svätého Ignáca: *contemplativus in actione*. Preto Michael nielen prežije, ale po smrti otca nastúpi do čela klanu.

Niekedy viac človeku dnešnej doby ako „nezáživná“ zbožná literatúra napovie napríklad aj svetský film, ak je videný vo svetle evanjelia. A vlastne aj našou povinnosťou je skúmať svet - neodhliadať od neho, neodmietaať všetko, čo je jeho súčasťou. Ale naopak, zaujímať sa o jeho dianie a ho interpretovať - ale cez Slovo Božie. Výstižne to vyjadril teológ Karl Barth vo svojom výroku: „Kresťan by mal žiť v jednej ruke s novinami a v druhej s evanjeliom.“

NAPÍSAĽI STE NÁM

Raz, ešte v roku 1993, som na vysokoškolskom internáte pre medikov vykonával revíziu elektrickej inštalácie. Pri mojej práci nastal problém. Potreboval som vstúpiť do miestnosti, kam som vstúpiť nesmel. Cez pootvorené dvere som tam zbadal posvätnú knihu Korán položenú na obruse z Orientu.

Študenti z moslimských krajín tento problém vyriešili tak, že počas mojej práce v tej miestnosti vyniesli túto knihu do inej miestnosti. S modlitbou na perách. A keď som prácu v tej miestnosti ukončil, rovnakým spôsobom priniesli svoju posvätnú knihu na pôvodné miesto.

Napriek tomu, že som si uvedomil, že my, kresťania, nikomu nezabráňujeme vstúpiť do našich chrámov, to celé na mňa veľmi zapôsobilo. Sú tak ďaleko od svojho domova a ako si vážia Korán! Kde my doma máme uloženú našu svätú knihu – Sväté Písmo? Ktoré miesto zaujíma v našom živote? Nepatrí jej len „trvalé“ miesto v našej knižnici?

Naši duchovní otcovia nám pripomínajú, aby sme aspoň v nedeľu dali Sväté Písmo na stôl a našli si čas na spoločnú alebo individuálnu kontempláciu nad nejakými úryvkami z neho. Darmo si poviem, veď som veriaci, chodím do kostola. Čo z toho, keď Písmo nepoznám? Svätý Hieronym povedal: „Kto nečíta Sväté Písmo, nepozná Krista.“ A ak ho nepoznám, ako viem, ako mám žiť? Z čoho budem čerpať silu pre svoj život?

(F. M., upravené)

ZASMEJME SA S KARDINÁLOM ŠPIDLÍKOM

Turista si chcel skrátiť cestu mimo chodníka – cez oplotenú lúku. Keď však otváral bránu v plote, zakričal na neho pastier, ktorý bol neďaleko: „Tadiaľ nesmiete! Chodte pekne po chodníku!“

Muž sa k nemu obrátil a pohľadovo odvrkol: „Viete, kto som ja? Ja som minister.“ A vytiahol z vrecka preukaz. „Tento preukaz mi umožňuje vstúpiť kedykoľvek a kdekoľvek, bez akéhokoľvek vysvetľovania!“

„Aha, to som nevedel,“ pokrčil plecami pastier.

O pár minút, keď už bol minister uprostred lúky, sa naňho vyrútil obrovský býk. Muž sa rozbehol späť, no bolo jasné, že to nestihne. Zúfalo volal na pastiera: „Pomoc, čo mám robiť?“

Pastier si priložil ruky k ústam a volal: „Preukaz, ukážte mu ten preukaz!“

Prosíme Vás, porozmýšľajte, či aj Vy nemáte vlastné svedectvo, ktoré by mohlo obohatiť a napomôcť druhým na ceste k Bohu. K tomuto účelu slúži e-mailová adresa: casopis.pramen@gmail.com. Požadovanú anonymitu rešpektujeme. Archívne čísla časopisu od r. 2012 sa nachádzajú na stránke www.horcicnezrnko.sk

Text a grafická úprava Sephoris studio. Vydávané pre vnútornú potrebu farnosti. Vychádza štvrťročne. Foto: internet